

„Ako viesť svoju triedu k férovosti“

METODIKA

OBSAH

Namiesto úvodu.....	1
SÉRIA 10-tich NA SEBA NADVÄZUJÚCICH TEMATICKÝCH TRIEDNICKÝCH HODÍN.....	5
Prvý blok: SME TÍM (september – december).....	5
Prvá triednická hodina: Tvorba triednej ústavy – ako na to.....	6
Druhá triednická hodina: Moja – naša triedna ústava.....	9
Tretia triednická hodina: Triedny erb/obraz/logo.....	11
Štvrtá triednická hodina: Žije naša triedna ústava? Neostala na papieri?.....	13
Piata triednická hodina: Vianoce – rozmanitý a predsa spoločný sviatok.....	15
Druhý blok: JA A MOJA TRIEDA (január – jún).....	17
Šiesta triednická hodina: Oplatí sa byť čestný? – prvá časť.....	18
Siedma triednická hodina: Oplatí sa byť čestný? – druhá časť.....	21
Ôsma triednická hodina: Študentská česť.....	23
Deviata triednická hodina: Voľný ring.....	25
Desiata triednická hodina: Triedna ústava a študentská česť: Čo overil čas, čo funguje a čo zmeniť?.....	27
Namiesto záveru.....	29
Zoznam použitej literatúry.....	30

NAMIESTO ÚVODU

Milé triedne učiteľky a triedni učelia!

Pred sebou máte metodický materiál s príbehom, ktorý sa začal, keď sme si uvedomili, že máme víziu. Je ňou škola, v ktorej sa o hodnotách neučí len na hodinách etickej výchovy alebo náboženskej výchovy, v ktorej podpora etického správania sa, antikorupčnej osvety, férovosti a hodnotového vzdelávania je priamo prítomná v učiteľskom zbore, na hodinách odborných predmetov či v celoškolských aktivitách. Škola, v ktorej sa učiteľ alebo žiak, ak je v morálnej či etickej dileme, má o čo oprieť. Škola, v ktorej etický kódex alebo hodnotový manifest školy nie je len formálny dokument, ale každodenná žitá realita. Vieme, že na Slovensku existujú základné a stredné školy a školské projekty, ktoré takéto nadpredmetové hodnotové vzdelávanie už prinášajú a uskutočňujú. Veríme, že aj vaša škola patrí medzi také školy, ktoré nie sú len o poučkách, ale o ozajstných slovách a činoch a ich dôsledkoch. Triednická hodina je miesto s obrovským potenciálom uvádzať často teoreticky ťažko uchopiteľné princípy férového života do praxe. Sme presvedčené, že táto metodika, pozostávajúca zo série desiatich triednických hodín, ktoré sa môžu realizovať počas jedného školského roka, bude pre vás užitočnou oporou.

*S úctou
autorský team*

POPIS METODIKY TRIEDNICKÝCH HODÍN:

Metodika predstavuje sériu 10-tich na seba nadväzujúcich, triednických hodín (TH).

Metodika pozostáva zo série 10-tich na seba nadväzujúcich triednických hodín (TH).

Čas trvania každej TH je 45 minút s možnosťou predĺženia na 60 – 90 minút.

Realizácia: 1x za mesiac počas školského roka.

Veková kategória žiakov: druhý stupeň základných škôl a stredné školy.

Dlhodobé uplatnenie/využitie: nastavený algoritmus na seba nadväzujúcich aktivít je pre triedu (po úprave/aktualizácii) možné uplatniť aj opakovane v nasledujúcich školských rokoch.

Ciele:

realizovať/uplatňovať nadpredmetovú hodnotovú výchovu a vzdelávanie, rozvíjať sociálne komunikačné kompetencie, budovať dôveru v triede, vytvárať dobré medziľudské vzťahy v triede, zdieľať bezpečný priestor v triede, spoločne riešiť problémy, predchádzať konfliktom, formovať občianske kompetencie žiakov, analyticky, kriticky a tvorivo myslieť a riešiť problémy, predchádzať zneužívaniu moci, rozvíjať občiansku participáciu.

ČLENENIE METODIKY A ODPORÚČANIA PRE ÚSPEŠNÉ ZVLÁDNUTIE SÉRIE TRIEDNICKÝCH HODÍN

Každá triednická hodina obsahuje nasledovnú štruktúru a vnútornú logiku:

1. NÁZOV TÉMY.

2. CIEĽ.

3. TEORETICKO-INFORMAČNÝ PODKLAD PRE UČITEĽA – FAKULTATÍVNE.

4. METODICKÝ POSTUP V TRIEDE (PODĽA VYUČOVACEJ METÓDY E-U-R):

- a) **Evokácia:** zisťovanie, čo už žiaci vedia, doplnenie základnej informácie, motivácia a vzbudenie záujmu o tému cez brainstorming, voľné asociačné písanie, pojmová mapa a pod.,
- b) **Uvedomenie si významu:** prostredníctvom zážitkových aktivít, so zapojením zraku, sluchu, pohybu, umeleckých techník, role-play, techniky učenia iných, tvorby a výberu riešení, práce so zoznamom a výberom, hry na „čítanie myšlienok“, práce s príbehmi a pod.,
- c) **Reflexia:** vytváranie vlastného obrazu o téme, ukotvenie a pochopenie súvislostí, nachádzanie individuálneho záujmu v téme cez štruktúrovaný denník (“toto som vedel/a”, “toto som sa dozvedel/a”, “toto je inak”, “ako som si myslel/a, tomuto nerozumiem”, “toto je dôležité”) až po realizáciu v bežnom živote.

Poznámka: Časová dotácia je uvedená len pre časť zážitkovej aktivity, v časti evokácia a reflexia si učiteľ určuje časovú dotáciu individuálne.

Hodnoty, ktoré séria triednických hodín rozvíja: férovosť a férové riešenie konfliktov, nezneužívanie moci, sociálna solidarita, férové spolužitie, vzájomný rešpekt v našej ľudskej rôznorodosti, rešpektujúca komunikácia, čestnosť.

TIPY A TRIKY NA „BEZPEČNOSTNÉ“ PRAVIDLÁ TRIEDNEJ DISKUSIE NA „HORÚCE“ TÉMY:

1. pravidlo „stoptime a dýchaj“ (učiteľ môže povedať stoptime, všetci sa zastavia na 20 sekúnd) sa používa pri eskalácii problému a potrebe upokojiť situáciu,
2. pravidlo „beriem si čas“ (toto pravidlo môže povedať každý, ak potrebuje čas na premyslenie) môže udeliť skupina,
3. pravidlo „neskáčeme si do reči“, pravidlo „zdvihnutej ruky“ (ochrana introvertov, ktorí sú menej verbálne draví, ale majú často vzácne myšlienky),
4. sedenie v kruhu.

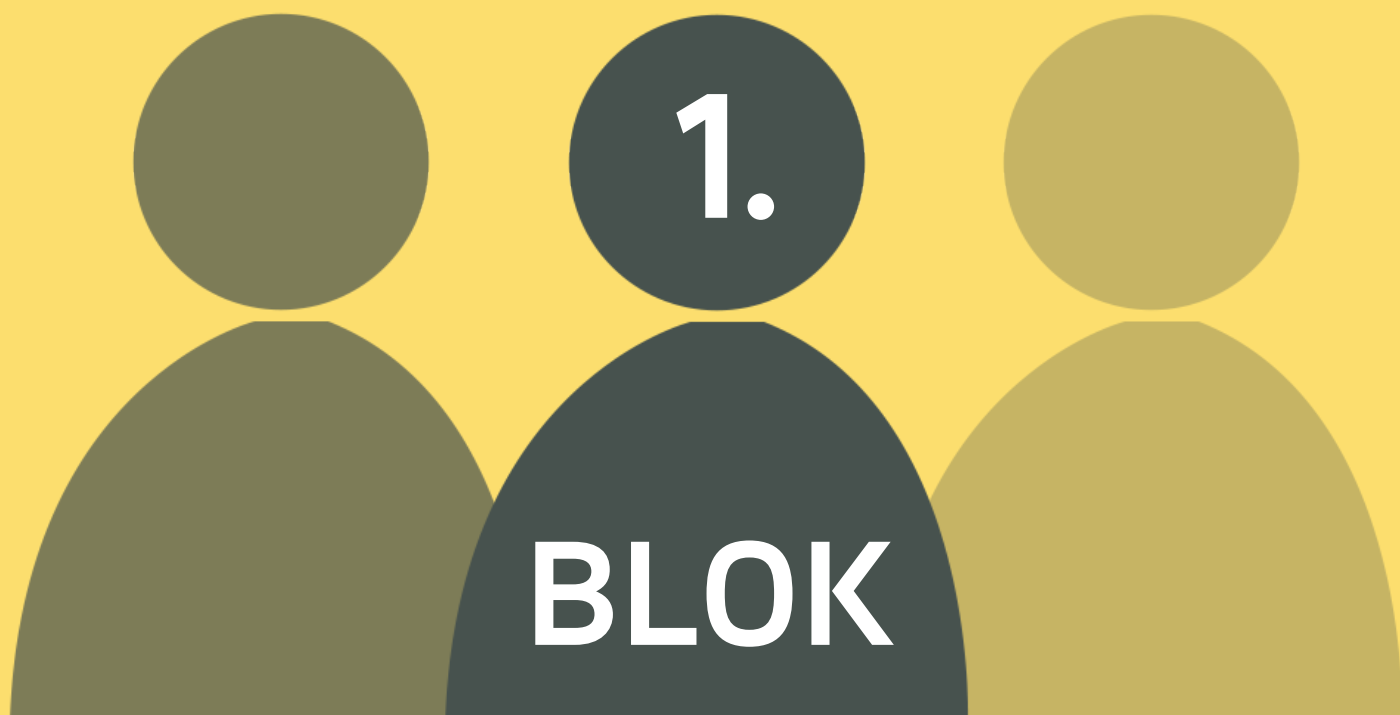
MÄKKÉ ZRUČNOSTI POTREBNÉ PRE TRIEDNEHO UČITEĽA (MOŽNOSŤ TRÉNINGU OD NADÁCIE ZASTAVME KORUPCIU/METHODICKÝCH CENTIER):

- facilitácia diskusie (neautoritatívne moderovanie diskusie),
- facilitácia konsenzuálneho rozhodovania,
- technika brainstormingu.

SÉRIA 10-TICH NA SEBA NADVÄZUJÚCICH
TEMATICKÝCH TRIEDNICKÝCH HODÍN

(SEPTEMBER – DECEMBER)

SME TÍM

PRVÁ TRIEDNICKÁ HODINA

1. Názov témy: **Tvorba triednej ústavy – ako na to**
2. **Ciel:** Viesť žiakov k tomu, aby uvažovali najskôr samostatne, aké hodnoty oni sami uznávajú, aké sú podľa nich hodnoty, ktoré charakterizujú čestného/férového človeka a potom, aby spoločne uvažovali, na akých hodnotách, typických pre čestného/férového človeka, by sa mohli žiaci dohodnúť. Pomôcť žiakom, aby pochopili, že tak, ako sa v škole vytvárajú pravidlá správania sa, tak podobne sa vytvárajú pravidlá správania sa a vydávajú zákony aj v obciach, mestách a vo všetkých demokratických krajinách.
3. **Teoreticko-informačný podklad pre učiteľa**

Pri tvorbe triednej ústavy žiaci najskôr sami premýšľajú, aké sú najdôležitejšie pravidlá jej vzniku, potom počúvajú preferencie spolužiakov, diskutujú, hľadajú v návrhoch minimálnu zhodu a snažia pristúpiť na kompromis. Žiaci sa učia, že pravidlá a aj zákony, ak sú vytvárané a prijímané férovo, sú odrazom ich vlastných potrieb. Ide o nácvik demokratického legislatívneho procesu v malom, a zároveň je to prípravný priestor pre učenie sa navrhovať, vyjednávať a vytvárať dohody, niešť zodpovednosť za svoje rozhodnutia a preberať spoluzodpovednosť za svoju komunitu.

Hodnoty, ktoré budeme rozvíjať:

- ľudská dôstojnosť a ľudské práva
- práva a povinnosti
- rovnoprávnosť a zákon
- slušnosť a úcta
- spravodlivosť
- čestnosť/férovosť

Zručnosti, ktoré budeme rozvíjať:

- navrhovanie kreatívnych riešení
- vyjednávanie, hľadanie kompromisov, konsenzu
- vytváranie dohôd

Vedomosti, ktoré budeme rozvíjať:

- demokracia
- legislatívny proces

Postoje, ktoré budeme rozvíjať:

- občianska angažovanosť a participácia
- individuálna zodpovednosť
- rešpekt k rozdielom a hľadanie spoločného minima

4. Metodický postup

Evokácia

Komunikácia medzi ľuďmi môže prinášať aj nedorozumenia. Konflikty v komunikácii sú normálnym spoločenským javom, dôležité ale je, ako sa riešia. Vždy budú veci a javy, na ktorých sa zhodneme, s ktorými súhlasíme, ale budú aj také, na ktorých sa nezhodneme. To platí nielen v našej triede, ale aj v celej spoločnosti. Na to, aby sme sa napriek našim rozdielnostiam cítili spolu príjemne a dobre, môžu pomôcť pravidlá, ktoré si sami určíme. Za každým dobrým pravidlom je nejaká spoločná hodnota. Deti väčšinou dostávajú pravidlá „zhora“ – od rodičov, trénerov, učiteľov. Ako rastieme, sami sa stávame tvorcami pravidiel, podľa ktorých chceme žiť. Tvoríme pravidlá, ktoré budú platiť v našej triede. Podobne sa tvoria pravidlá, podľa ktorých sa riadi naša krajina.

Učiteľ pripraví mapovacie otázky do diskusie a zapisuje odpovede/reakcie žiakov, čiže žiaci spoločne vytvárajú „zbierku nápadov“, s ktorou budú pracovať neskôr.

1. Poznáte nejaké dobré pravidlo, ktoré by sa malo dodržiavať pri komunikácii, pravidlo, s ktorým súhlasíte a je zaužívané u vás doma v rodine alebo v komunite priateľov, v športovom klube a pod.? Ako vzniklo? Na čo slúži? Čo by bolo, keby sa prestalo dodržiavať?
2. Predstavte si, že chcete presadiť nový zákon. Ako by ste postupovali? Učiteľ môže nakresliť „cestu“ nového zákona/pravidla v právnom systéme SR. Potom učiteľ vyzve žiakov, aby sa zapojili do aktivity – vytvárame „zbierku nápadov“ – na tvorbu triednej ústavy. Žiaci navrhnu, čo všetko by mohlo/malo byť v ich triednej ústave, čomu žiaci veria a aké pravidlá by chceli používať pri komunikácii medzi sebou v triede.

Reflexia

Žiaci si vytvárajú vlastný obraz o téme, uzemnenie, objavujú súvislosti, nachádzajú individuálny záujem o tému (napríklad prostredníctvom štruktúrovaného denníka, kde si zaznamenávajú svoje pozorovania a nové poznatky – “toto som vedel/a, toto som sa dozvedel/a, toto je inak, ako som si myslel/a, tomuto nerozumiem, toto je dôležité.”

Zážitok/uvvedomenie

Žiaci vytvoria dvojice a v priebehu 10 minút si navzájom pripravia interview. Otázky dostanú od učiteľa napísané na papieri vopred.

- a) Poznáte vo svojom okolí férového/čestného človeka? Ako tento človek komunikuje? Ako sa správa a čo hovorí, keď je účastníkom nejakého konfliktu?
- b) Kedy sa vám dobre komunikuje, debatuje či diskutuje? Spomeňte si na situácie, keď ste chceli a aj vedeli vysloviť náročné myšlienky, na situácie, keď ste sa cítili vypočutí. Spomeňte si na situácie, kedy ste sa cítili presne opačne, cítili ste sa nevypočutí a ťažko ste formulovali myšlienky a hľadali slová.
- c) Predstavte si, že máte komunikovať, máte sa vyjadriť k téme, ktorá sa vás dotýka. Čo by ste potrebovali, aby ste sa cítili dobre a v pohode sa zapojili do debaty? V akom prostredí by to malo byť? Aké pravidlá by mali platiť, aby prípadná ťažká debata mohla prebehnúť v pokoji a v pohode?
- d) Keď sa povie férová komunikácia, aké slová, obrazy či príbehy vám zídu na um?

Reflexia

1. Každá dvojica prezentuje svoje zistenia, tie sa zapisujú na zdieľaný word/tabuľu/flipchart. Upozornenie pre žiakov, učiteľ facilituje - toto je necenzurovaný zber nápadov, tvorte a prinášajte nápady voľne a bez hodnotenia. Vyberať a triediť budeme až neskôr. Upozornenie pre učiteľa - je vhodné, keď sa aj učiteľ v tejto fáze vyhne hodnotiacim výrokom a nikoho zo žiakov neuprednostňuje.
2. Učiteľ spolu so žiakmi vytvára (a písomne označuje) podskupiny opakujúcich sa vyjadrení alebo podobných nápadov.
3. Učiteľ ocení aktivitu žiakov, ich návrhy a nápady, ukáže „zbierku nápadov“ a zdôrazní, že ide o ich spoločné dielo(tvorbu), ktoré vytvárajú žiaci pre seba a pre dobré vzťahy v triede počas celého pôsobenia v škole.

Pomôcky:

papier, pero, flipchart, prípadne dataprojektor, tabuľa/zdieľaný wordový súbor (obrázky, video).

DRUHÁ TRIEDNICKÁ HODINA

1. Názov témy: **Moja – naša triedna ústava**
2. **Ciel:** Dokončiť triednu ústavu a uviesť ju do praxe.
3. **Metodický postup**

Evokácia

Učiteľ vychádza z predchádzajúcej hodiny, zopakuje so žiakmi príčiny vzniku konfliktu ako normálneho spoločenského javu s tým, že je dôležité zistiť, či si žiaci osvojili princípy komunikácie, pravidlá riešenia konfliktov, zopakuje princíp rešpektovania rozdielností v názoroch medzi žiakmi v triede, princíp rešpektovania rozdielností v názoroch v rodine alebo aj v spoločnosti. Za každým dobrým fungujúcim pravidlom je nejaká spoločná hodnota, na ktorej sa komunita zhodla, niečo, čo má komunita spoločné, na čom sa dohodne popri mnohých iných veciach, kde sa komunita síce môže rozchádzať, ale rešpektovať v rozdielnostiach. Keď sme deťmi, dostávame pravidlá „zhora“, od autorít, keď dospievame, stávame sa spolutvorcami pravidiel danej komunity. Zopakovanie týchto princípov je zámerné a okrem evokácie je súčasťou dlhodobého učenia sa. Učiteľ žiakom pripomenie, že na minulej hodine vytvorili „zbierku nápadov“, ktorá môže tvoriť podstatnú súčasť triednej ústavy.

Zážitok/uvedomenie

1. Učiteľ ukáže žiakom v triede „zbierku nápadov“, na tvorbe ktorej sa podieľali jednotlivé podskupiny.

Učiteľ otázkami podnieti diskusiu:

- Chcete ešte niečo dodať do našej „zbierky nápadov“ ?
- Zišlo na um niekomu niečo, čo by sme mohli doplniť, čo chýba v našej „zbierke“?
- Možno na predchádzajúcej hodine niekto chýbal – potrebujeme každý názor, každý nápad, hlas...
- Máme veľkú skupinu nápadov. Aké spoločné slogany by ste vedeli vymyslieť, aby charakterizovali každú tematickú podskupinu a celú našu triedu?

2. Učiteľ rozdelí žiakov na skupiny podľa počtu tematických podskupín, ktoré vzišli zo „zbierky nápadov“ na triednu ústavu. V jednotlivých skupinách si žiaci vymýšľajú slogan – spoločné pravidlo pre svoju tému. Trvanie aktivity – 10 minút.
3. Skupiny si vymenia vytvorené slogany. Každá skupina potom spoločne vymýšľa, skicuje a na A4 papier tvorí logo pre slogan, ktorý jej bol pridelený.
4. Zástupcovia jednotlivých skupín prezentujú slogan a logo, ich návrhy učiteľ umiestňuje/lepí vedľa seba na veľký papier, kým žiaci nevytvoria definitívnu podobu triednej ústavy.
5. Žiaci sa rozhodujú, či chcú mať, kde chcú mať a ako chcú mať uverejnenú vytvorenú triednu ústavu.

Reflexia

Učiteľ ocení nápady, návrhy, vklady a originálne inšpirácie, ukáže „zbierku nápadov“ a zdôrazní, že si ju žiaci vytvorili pre seba, t.j. pre vlastnú triednu ústavu. V záverečnom koliesku reakcií žiaci odpovedajú na otázku: “Čo si myslíte, kedy, v akých situáciách sa bude dariť ústavu dodržiavať a kedy sa bude dariť ju dodržiavať menej?”

Pomôcky:

papier, pero, flipchart, prípadne dataprojektor, obrázky, video.

TRETIA TRIEDNICKÁ HODINA

1. Názov témy: **Triedny erb/obraz/logo**
2. **Ciel:** Rozvíjať tímovú spoluprácu, kreativitu, nachádzať spoločnú identitu, podporiť súdržnosť triedneho tímu ako súčasť podpory spoločnej identity triedy, potrebnej na dobrovoľné dodržiavanie triednej ústavy.
3. **Metodický postup**

Evokácia

Skupina je viac ako súčet jednotlivcov. Každá skupina má svoju vlastnú atmosféru, identitu. Tak je to s každou triedou v škole, a teda aj s vašou triedou.

Učiteľ pripraví otázku do triednej diskusie:

- Keby ste mali vašu triedu charakterizovať jedným slovom, čo vám zide na um?

Po krátkej diskusii učiteľ poznamená, že niekedy je obraz viac ako slová. Položí žiakom otázku na zamyslenie.

- Na čo slúžia erby a logá spolkov, krajín, miest či firiem? Viete, ako vyzerajú? Čo vyjadrujú?

Učiteľ vyzve žiakov, aby sa zapojili do aktivity - tvorba triedneho erbu/obrazu/logo. Motivuje a povzbudzuje žiakov pri tvorbe slovami, že v každom z nich je kus umelca ...

Zážitková aktivita – postup krokov

1. Žiaci vytvoria trojice a budú pracovať cca 20 minút, ich úlohou bude nakresliť erb/obraz/logo triedy.

Počas práce učiteľ žiakov povzbudzuje a pomáha im pri tvorbe otázkami:

- Aká farba alebo farebná kombinácia vystihuje našu triedu?
- Aký tvar alebo kombinácia tvarov vystihuje našu triedu?

2. Jeden žiak z každej trojice prezentuje a okomentuje vytvorené kresby, ktoré sa potom nalepia na tabuľu.

Upozornenie pre žiakov:

učiteľ facilituje – toto je necenzurovaný zber originálnych nápadov, prinášajte ich voľne a bez hodnotenia. Vyberať a triediť ich budeme až neskôr.

Upozornenie pre učiteľa:

je vhodné, aby sa učiteľ v tejto fáze vyhol hodnotiacim výrokom a uprednostňovaniu jednotlivých žiakov.

1. Učiteľ vyzve žiakov, aby prichádzali k tabuli a poskladali nazbierané nápady do mozaiky – spoločného obrazu.
2. Nasleduje spoločná reflexia a diskusia žiakov. Učiteľ spolu so žiakmi uvažuje nad vytvoreným obrazom, ktorý by mal charakterizovať triedu a položí otázku: Sme to my?

Reflexia

Potom učiteľ pochváli zdieľané nápady a inšpirácie. Zopakuje, že skupina je viac ako súčet jednotlivcov, ocení spoluprácu a zdôrazní, že žiaci v triede tvoria jeden tím. Následne položí žiakom otázku do záverečnej diskusie:

- “Keď platí, že sme jeden tím, viete posúdiť, či sme alebo nie sme k sebe féroví? Viete regulovať svoje správanie, a tak ovplyvniť správanie iných?”

Pomôcky:

papier, pero, flipchart, prípadne dataprojektor (obrázky, video), ceruzky/fixky, farby, farebné papiere, nožnice.

ŠTVRTÁ TRIEDNICKÁ HODINA

1. Názov témy: **Žije naša triedna ústava? Neostala na papieri?**
2. **Ciel:** Overiť, ako funguje naša triedna ústava v každodennej praxi, dať priestor na jej zmenu či doplnenie.
3. **Metodický postup**

Evokácia

Učiteľ prinesie veľký papier s triednou ústavou, ktorá bola vytvorená na druhej triednickej hodine. Potom vyzve žiakov, aby vyjadrili svoj názor a odpovedali na vopred pripravené otázky v triednej diskusii:

- Prečo sme, podľa vášho názoru, túto triednu ústavu tvorili?
- Porozprávajte, aký ste mali zážitok pri tvorbe triednej ústavy? Aký bol váš prínos? Aké pocity ste mali pri tvorbe?
- Čo vás pri tvorbe triednej ústavy najviac prekvapilo? Čo zarmútilo? Čo potešilo?

Zážitok/uvedomenie

1. Žiaci vytvoria trojice. V skupinách počas 10 minút diskutujú, zbierajú a zapisujú odpovede na otázky, ktoré dostanú na papieri alebo ich učiteľ napíše na tabuľu/na flipchart:
  - Spomeniete si, či ste použili triednu ústavu v poslednom mesiaci?
  - Pri každom slogane si skúste spomenúť na reálnu situáciu, ktorá sa stala v živote triedy. Pre ktorú situáciu by sa dali vytvorené slogany použiť?
  - Bolo niektoré z vytvorených pravidiel nejasné, zbytočné, bolo nejaké navyše?
  - Sme s triednou ústavou spokojní? Pridali by ste do nej niečo? Vyčiarkli by ste nejaké pravidlo?
2. Vybraný žiak z každej trojice prezentuje odpovede na položené otázky. Odporúčaná čas na prezentáciu zástupcu jednej skupiny je cca 3 minúty.

Upozornenie pre učiteľa:

je vhodné, aby sa učiteľ v tejto fáze vyhol hodnotiacim výrokom a uprednostňovaniu jednotlivých žiakov.

3. Nasleduje spoločná úvaha a diskusia k otázkam:

- Sme s triednou ústavu spokojní?
- Chceme niečo zmeniť?
- Chceme? Je to len a len na nás!

Žiaci rozhodnú, či sa niečo v triednej ústave zmení alebo niečo doplní. Zmeny učiteľ urobí priamo na veľkom papieri, kde pôvodne žiaci zaznamenávali svoje návrhy a vytvárali triednu ústavu.

Reflexia

Učiteľ pochváli nápady žiakov, zopakuje, že skupina je viac ako súčet jednotlivcov, ocení spoluprácu, vyzdvihne, že žiaci pracovali ako jeden tím a zdôrazní fakt, že triednu ústavu si žiaci tvoria sami. Potom učiteľ položí žiakom otázku do záverečnej diskusie:

- “Ktoré z pravidiel z vytvorenej triednej ústavy by ste odporučili, navrhli aj pre nejakú inú komunitu, obec či športový klub?”

Pomôcky:

papier, pero, flipchart, prípadne dataprojektor, obrázky, video.

PIATA TRIEDNICKÁ HODINA

1. Názov témy: **Vianoce – rozmanitý a predsa spoločný sviatok**
2. **Ciel:** Podporiť toleranciu, prijať rozmanitosť sveta.
3. **Metodický postup**

Evokácia

Vianoce sa slávia v rôznych kútoch sveta rozličným spôsobom - nie všade. Tam, kde sa Vianoce slávia, vianočný príbeh je rovnaký, ale zvyky v jednotlivých krajinách rôzne. Neexistujú krajšie, zaujímavejšie alebo pestrejšie zvyky, ale zvyky, ktoré charakterizujú danú krajinu. Práve v rozmanitosti je krása. Vianočný príbeh ľudí zároveň spája. Učiteľ vyzve žiakov, aby vyslovili svoje myšlienky, názory na tento sviatok, aby vyjadrili svoje pocity z Vianoc v diskusii:

- Čo máte na Vianociach najradšej?
- Čo vám osobne hovorí/dáva vianočný príbeh?

Zážitok/uvedomenie

1. Žiaci vytvoria štvorčlenné skupiny a pracujú v skupine 10 minút.
2. Každá skupina dostane úlohu (prostredníctvom verbálnej inštrukcie alebo kartičky s obrázkom svetadielu).

Ako sa slávia Vianoce:

- a) v Severnej Amerike?
- b) v Južnej Amerike?
- c) v Afrike?
- d) v Ázii?

Žiaci môžu použiť svoje vedomosti z filmov, ktoré videli, z internetu v mobiloch, z kníh, môžu vyrozprávať svoje skúsenosti z návštevy iných krajín.

3. Vybraný žiak z každej skupiny prezentuje svoje vedomosti, poznatky, skúsenosti, zistenia. Učiteľ spolu so žiakmi zhrnie, čím sa sviatky v jednotlivých krajinách líšia, čo majú spoločné, čo je podobné, čo je rozdielne.
4. Učiteľ umiestni štyri obrázky svetadielov do štyroch rohov miestnosti a vyzve žiakov, aby sa postavili do toho rohu, ktorý označuje svetadiel, do ktorého by chceli žiaci v budúcnosti cestovať a zažiť tam Vianoce.

Reflexia

Učiteľ pochváli žiakov za ich vedomosti o Vianociach, aktívny prístup k jednotlivým úlohám a položí otázky do záverečnej diskusie:

- “Ak by ste mali kamarátovi z cudziny porozprávať jednu, pre vás peknú zvyklosť, rituál, tradíciu, ktorú vy osobne máte radi na vašich rodinných Vianociach, ktorá by to bola?”
- “Hovorí vianočný príbeh niečo o férovom správaní? Ktoré postavy v príbehu konali fér? Ktoré postavy konali, podľa vás, nefér?”

Pomôcky:

papier, pero, flipchart, prípadne dataprojektor (obrázky, video), obrázky svetadielov, wifi a mobilné telefóny.

(JANUÁR – JÚN)

J A A M O J J A T R I E D A

ŠIESTA TRIEDNICKÁ HODINA

1. Názov témy: **Oplatí sa byť čestný? (1. časť)**
2. **Ciel:** Ilustrovať na malých príkladoch neférového správania sa žiakov v každodennom živote vplyv jednotlivca na svoju triedu, na komunitu, na spoločnosť a na mieru skorumpovanosti či férovosti krajiny. Docieliť, aby si žiaci uvedomili, že aj menšie, resp. menej závažné, prípady neférového konania majú negatívny vplyv nielen na priamo zúčastnených, ale vždy aj na širšiu komunitu (školu, mesto či spoločnosť).

Cieľom tejto aktivity nie je nachádzať riešenia, ani vypovedať do podrobností príbehy neférového správania sa, ale nasmerovať žiakov k tomu, aby pochopili, že neférové správanie sa jednotlivcov je na škodu nielen celej triedy, ale aj školy, širšej komunity a spoločnosti.

3. Metodický postup

Evokácia

Učiteľ vysvetlí žiakom základný rozdiel medzi trestným činom a etickým prešľapom. Etické prešľapy a malé neférovosti robíme všetci každodenne a väčšinou si ich ani neuvedomujeme. Učiteľ zdôrazní, že medzi týmito pojmami je v praxi podstatný rozdiel v tom, že za spáchanie trestného činu nasleduje právna sankcia (pokuta, odsúdenie, väzba) a v prípade etického priestupku nás odsúdi verejná mienka a niekedy aj naše svedomie. Cieľom nasledujúcej aktivity nie je kritizovať, súdiť, porovnávať jednotlivé skutky a činy, ale snažiť sa vysvetliť žiakom, aby si uvedomili, aký veľký vplyv má konanie každého z nás na naše okolie.

Zážitok/uvedomenie

Učiteľ položí žiakom postupne nasledovné otázky:

- Čo rozumiete pod pojmom neférové správanie? Ako sa prejavuje?
- Kedy ste sa vy naposledy stretli s neférovým správaním?

Učiteľ nechá žiakov voľne porozprávať príklady neférového správania sa jednotlivcov, aktívne počúva bez hodnotiacich poznámok. Nehodnotiaci prístup je pre túto metódu mimoriadne dôležitý. Posmelí žiakov pri rozprávaní a poprosí ich, aby uvádzali aj malé, možno niekedy pre nich nepodstatné, príklady.

Prípadne môže aj učiteľ ponúknuť nejaký príklad neférového správania sa, ktorého bol svedkom, môže vychádzať z vlastných skúseností, z vlastného života (je dobré si príklad v troch vetách vopred pripraviť).

Potom učiteľ môže položiť aj doplňujúce otázky:

- Aké pocity vás sprevádzali pri počúvaní príkladov neférového správania sa?

Po každom uvedenom príklade neférového správania sa učiteľ položí žiakom otázky:

- Aké osoby boli zainteresované do daného príbehu?
- Ktorá osoba v príbehu bola poškodená. Kto utrpel ujmu?
- Bol v danom príbehu poškodený aj niekto tretí, prípadne viacerí ľudia, či dokonca širšia komunita (rodina, tím, ulica, trieda, škola, obec, spoločnosť...)?

Odpovede žiakov zapíše učiteľ na tabuľu/flipchart.

Ak žiaci odpovedia na predposlednú otázku negatívne, učiteľ položí doplňujúce otázky:

- Čo si o danom príbehu myslia spolužiaci v triede?
- Ako sa v danej situácii môže cítiť spolužiak, sused, občan, ktorý síce patrí do danej komunity, ale nebol účastníkom konfliktu, resp. nebol do danej situácie zapojený?

V tejto časti budú žiaci hovoriť také príklady, v ktorých boli obeťou alebo svedkom, ale nie pôvodcom neférového správania sa.

- Kedy ste vy sami naposledy konali neférovo/nečestne?

Učiteľ zopakuje postup ako pri prvých dvoch otázkach. Ak nie sú žiaci zvyknutí diskutovať, debatovať v skupine, je možné miesto toho použiť inú aktivitu, tvorbu myšlienkového mapy na tému férovosť.

Reflexia

Žiaci sa snažia pomenovať jednu vec, ktorá ich v diskusii prekvapila. Učiteľ zdôrazní tézu z úvodu triednickej hodiny - aj vaše zdanlivo malé činy majú vplyv na formovanie vášho okolia.

Na záver hodiny žiaci reagujú na položené otázky:

- “Stalo sa niekedy, že vaše konanie ovplyvnilo aj vaše okolie?”
- “Spomínate si, kedy sa to naposledy stalo?”

Pomôcky:
tabuľa, flipchart.

SIEDMA TRIEDNICKÁ HODINA

1. Názov témy: **Oplatí sa byť čestný? (2. časť)**
2. **Ciel:** V tejto časti budeme pracovať s konkrétnym príbehom (kazuistikou) neférového správania sa formou rolovej hry. Cieľom je prehĺbiť poznanie, že aj menšie, resp. menej závažné, neférové konanie má negatívny vplyv nielen na priamych aktérov danej situácie, ale vždy aj na širšiu komunitu (škola, mesto či spoločnosť). Cieľom tejto aktivity nie je hľadať riešenia, ani vypovedať do podrobností príbehy neférového správania sa niektorých jednotlivcov, ale nasmerovať žiakov k tomu, aby pochopili, že neférové správanie jednotlivcov je na škodu celej triedy, celej komunity či spoločnosti. Aktívne počúvanie bez hodnotiacich poznámok, a teda nehodnotiaci prístup zo strany učiteľa, je pre túto metodiku mimoriadne dôležitý.
3. **Metodický postup**

Evokácia

Učiteľ pripomenie žiakom, aby si uvedomili, aký veľký vplyv má každý z nás na svoje okolie, zhrnie z minulej hodiny príbehy malých neférovostí a poukáže na to, ako môžu ovplyvňovať aj širšie komunity.

Zážitok/uvedomenie

1. Učiteľ spracuje spomínané príbehy malých neférovostí do rolových úloh prepracu v trojiciach. Prípadne môže pripraviť aj iné príklady na aktuálne témy, ktoré žiaci zažívajú priamo v škole: odpisovanie na písomke, predbiehanie sa v rade na obede a pod. Dvaja z trojice budú hrať aktérov vybranej situácie (napr. ten, čo odpísal a ten, čo dal odpísať) a tretí bude hrať autoritu, ktorá má rozhodnúť, ako vyriešiť vzniknutú situáciu (napr. riaditeľ školy, ktorý má rozhodnúť).
2. Žiaci vytvoria trojice. Učiteľ vyzve žiakov, aby si vybrali niektorú situáciu a zahrli ju. Nechá trojice pracovať cca 10 minút.

Potom učiteľ pozve žiakov do veľkého kruhu a vyzve vybraných zástupcov z každej skupiny, aby sa krátko pokúsili odpovedať na otázky, ktoré im položí:

- Ako ste sa cítili v roli, ktorú ste stvárňovali? Stotožnili ste sa s ňou?
- Ako by ste riešili konflikt, ak by ste boli v roli autority?
- Ktorému aktérovi konfliktu sa stala škoda/ujma?
- Uďiala sa škoda/ujma aj niekomu tretiemu, prípadne širšej komunite (rodina, tím, ulica, trieda, škola, obec, spoločnosť...)?

Ak žiaci z jednotlivých skupín odpovedia na predposlednú otázku negatívne, učiteľ môže položiť doplňujúcu otázku:

- Čo si o vzniknutom konflikte, o správnosti riešenia situácie myslia aj ostatní žiaci v triede?
- Aký názor na túto situáciu majú tí žiaci, ktorí neboli zapojení do rolovej úlohy.

Reflexia

Žiaci sa pokúsia vyjadriť, ako by sa zachovali, keby mali niekedy oni moc rozhodovať a riešiť prípady neférových správání sa jednotlivcov.

Pomôcky:

papier, pero, flipchart, prípadne dataprojektor (obrázky, video), obrázky svetadielov, wifi a mobilné telefóny.

ÔSMA TRIEDNICKÁ HODINA

1. Názov témy: **Študentská česť**
2. **Ciel:** Analyzovať neetické správanie sa žiakov v školskom prostredí, spoločne vytvoriť zásady, pravidlá, ktoré pomáhajú zamedziť odpisovanie, kopírovanie, plagiátorstvo, krádež duševného vlastníctva a autorských práv. Posilniť a rozvíjať hodnoty ako je odbornosť, slušnosť, ľudská dôstojnosť, úcta, férovosť/ čestnosť.
3. **Metodický postup**

Evokácia

Učiteľ zhrnie zásady dodržiavania hodnôt čestnosti a férovosti, pripomenie pravidlá, ktoré si žiaci vytvorili vo svojej triednej ústave a zhrnie aj ďalšie poznatky a zistenia z predchádzajúcich dvoch triednických hodín o rôznych praktikách neférového správania sa niektorých jednotlivcov. Potom rozpráva príklady o plagiátorstve (napr. o plagiátoch diplomových prác), ktorého sa mohol dopustiť nielen bežný občan, ale dokonca aj vysoký štátny úradník alebo politik.

Zážitok/uvedomenie

1. Žiaci vytvoria trojice. Pracujú v skupinách cca 10 minút. Každá skupina sa má po diskusii dohodnúť na spoločných odpovediach na otázky, ktoré žiaci dostanú na papieri alebo na viditeľnom flip charte od učiteľa a následne má prezentovať a obhajovať svoje odpovede.
  - Ak krajinu riadi človek, ktorý odpisoval, aká je záruka, že takto neférovosť sa nebude správať aj naďalej, dokonca pri riešení dôležitých a vážnych spoločenských udalostí?
    - Ovplyvní aj mňa osobne takéto neférové správanie sa takého človeka? Poškodí aj mňa? Mám z toho ja nejakú škodu/ujmu?
    - Má z toho nejakú škodu/ujmu samotný plagiátor?
2. Vybraný žiak z trojice prezentuje odpovede, na ktorých sa skupina dohodla. Žiaci navzájom diskutujú a vysvetľujú svoje stanoviská.

3. Učiteľ vyzve jednotlivé skupiny, aby sa krátko pokúsili odpovedať na ďalšie otázky, ktoré učiteľ kladie (otázky môže aj napísať na viditeľný flipchart):
  - Má tento príbeh nejakú súvislosť s problémom odpisovania, ktorý sa často stáva v triedach?
  - Čo mám robiť, ak chcem vo svojom blogu/vlogu/videu použiť cudziu myšlienku,obraz či dielo?
4. Učiteľ spolu so žiakmi vytvára na tabuľu/flipchart myšlienkovú mapu k téme žiacka česť.
5. Učiteľ spolu so žiakmi rozhoduje, kde bude v triede vystavená myšlienková mapa.
6. Potom učiteľ vysvetlí význam pojmov odpisovanie, plagiátorstvo, krádež duševného vlastníctva, autorské práva a zhrnie rozdiely medzi týmito pojmi. Vysvetlí žiakom, že pravidlá citovania sú na ochranu ľudí, ktorí pôvodné myšlienky a diela vymýšľajú, a popritom učiteľ môže žiakom zdôrazniť, že takým tvorivým človekom v budúcnosti môže byť ktorýkoľvek žiak z triedy a potom mu určite bude záležať na tom, aby si chránil svoje napr. autorské právo.

Reflexia

Na záver hodiny učiteľ vyzve žiakov, aby reagovali a vyjadrovali svoje názory rôznymi formami, buď v triednej diskusii alebo individuálne, krátkou písomnou odpoveďou, na nasledujúce otázky:

- “Keby si bol ministrom/ministerkou školstva, aké pravidlo, zákon by si zaviedol/zaviedla v súvislosti s problémom plagiátorstva vo vede a v kultúre?”
- “Čo by bolo dovolené? Č by bolo zakázané?”

Pomôcky:
tabuľa, flipchart.

DEVIATA TRIEDNICKÁ HODINA

1. Názov témy: **Voľný ring**
2. **Ciel:** Vytvoriť priestor pre zmapovanie aktuálnej klímy a dôvery v triede.
3. **Metodický postup**

Evokácia

Učiteľ vysvetlí, že ľudia sa niekedy potrebujú vyjadriť len tak, voľne sa po-rozprávať, a tak sa navzájom spoznávajú. Keď sa vieme spontánne vyjadriť, často vyslovíme veci, ktoré by nám, ak by sme sa pripravovali vedome dopredu, neprišli ani na um. Častokrát môže ísť o dôležité nápady, zistenia či poznania.

Zážitok/uvedomenie

1. Žiaci v triede sedia v kruhu. Učiteľ hodí medzi žiakov čiernu a bielu loptičku/fixku. Obidva farebné predmety sa hádzu súčasne. Každý žiak, ktorý dostane čiernu loptičku/fixku, povie jedno slovo, ktorým vyjadrí, čo mu prekáža, čo ho trápi a čo by chcel zmeniť vo vzťahoch/v klíme triedy. Každý žiak, ktorý dostane bielu loptičku/fixku, povie jedno slovo, ktorým vyjadrí, čo sa mu páči, čo oceňuje a čo by nechcel zmeniť (akákoľvek farebná kombinácia je v poriadku). Pozor, dôležité pravidlo - je zakázané spomínať mená a osoby, spomínajú sa **IBA TÉMY**. Učiteľ zapisuje (bez uvedenia toho, kto čo povedal) pozitívne aj problematické témy (nie mená a osoby), ktoré žiaci prinášajú.
2. Žiaci vytvoria trojice. Každá trojica dostane jednu zo zapísaných problematických tém a ich úlohou bude vymyslieť riešenie, ktoré bude dobré pre všetkých.
3. Jednotlivé trojice prezentujú svoje nápady.
4. Učiteľ prečíta, čo všetko žiakov v triede teší, čo im prekáža, čo oceňujú, čo ich trápi, čo chcú zmeniť, čo nechcú meniť, čo si chcú udržať.

Reflexia

Žiaci na podnet učiteľa reagujú na otázky a vysvetľujú, ktoré zo spomínaných nápadov sa im páčia, ktoré by mohli fungovať a čo je potrebné urobiť, aby fungovali aj v praxi.

Pomôcky:
tabuľa, flipchart.

DESIATA TRIEDNICKÁ HODINA

1. Názov témy: **Triedna ústava a študentská česť. Čo overil čas, čo funguje a čo je potrebné zmeniť?**
2. **Ciel:** Vytvoriť priestor pre obnovenie vnútorného „vlastníctva“ pravidiel, ktoré si žiaci sami sformulovali, vytvoriť priestor pre zmapovanie aktuálnej klímy a dôvery v triede.
3. **Metodický postup**

Evokácia

Učiteľ vysvetlí, že každá dohoda platí len vtedy, keď nie je zastaraná, ale je aktualizovaná a prispôbena životu, ktorý účastníci práve žijú. To platí tak pre individuálne, ako aj pre skupinové spoločenské dohody. Preto sa po čase novelizujú zákony, a preto sa aj my dnes pozrieme na triednu ústavu a na našu myšlienkovú mapu o študentskej cti, lebo aj tie budú fungovať len vtedy, keď budú o nás, pre nás a pre ten čas, ktorý práve žijeme.

Zážitok/uvedomenie

1. Žiaci sa rozdelia do dvoch skupín. Jedna skupina dostane triednu ústavu, druhá myšlienkovú mapu o študentskej cti. Obidve skupiny vytvárajú súpis toho, čo by v nich nechali a čo by zmenili. Ku každému návrhu na zmenu napíšu, prečo navrhujú zmenu a ako by mala vyzerat dobrá zmena. Diskusia prebieha dovtedy, pokiaľ sa nevyjadria všetci žiaci. Učiteľ vysvetlí žiakom, že diskusia môže trvať dlhšie, niektorí zo žiakov sú extroverti, niektorí introverti, teda niektorí reagujú rýchlo, okamžite, niektorí potrebujú na vyjadrenie viac času.
2. Vybraní zástupcovia z obidvoch skupín referujú o svojich zisteniach. O zmenách v triednej ústave žiaci spoločne debatujú. Keď si chcú odsúhlasiť zmenu, musia sa k nej vyjadriť všetci žiaci v triede. Pri veľkých názorových rozporoch sa žiaci spolu s učiteľom rozhodujú podľa dvoch spôsobov, resp. vyberie sa jedna z nasledujúcich alternatív:
  1. Hlasovanie (presadí sa dvojtretinová väčšina) – je rýchlejšie, ale menej participatívne.
  2. Debatuje sa dovtedy, kým sa nedosiahne spoločné riešenie (vytváranie konsenzu) – je pomalšie, ale prináša trvácnejšie riešenia.

Reflexia

Učiteľ na konci hodiny položí otázku na záverečné koliesko reakcií žiakov:

- “Čo by sme mohli na našej dnešnej práci na hodine oceniť, čo by sme mohli pozitívne hodnotiť?”

Pomôcky:
tabuľa, flipchart.

NAMIESTO ZÁVERU

Milé triedne učiteľky a triedni učitelia!

Veríme, že tento metodický materiál podporí náš spoločný sen o škole, v ktorej sa o hodnotách neučí len na hodinách etickej výchovy alebo náboženskej výchovy, v ktorej podpora etického správania, antikorupčnej osvety, férovosti a hodnotového vzdelávania je priamo prítomná v učiteľskom zbore, na hodinách odborných predmetov či v celoškolských aktivitách. O škole, v ktorej sa má učiteľ alebo žiak, ak je v morálnej či etickej dileme, o čo oprieť. O škole, v ktorej etický kódex či hodnotový manifest školy nie je len formálny dokument, ale každodenná žitá realita. Zároveň veríme, že tento metodický materiál pomôže vám, triedne učiteľky a učitelia, vo vašej neľahkej a záslužnej práci.

S úctou

autorský tím

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

<https://zastavmekorupciu.sk/wp-content/uploads/2020/05/zastavmekorupciu.sk-vzdelavanie-namety-na-vyucovanie.pdf>

<https://www.pdcs.sk/publikacie/detail/riesenie-konfliktov>

Rozmnožovanie a šírenie tohto diela alebo jeho častí akýmkoľvek spôsobom bez výslovného písomného súhlasu vydavateľa je porušením autorského zákona.

2021

Autorka:

Mgr. Zuzana Vasičák Očenášová
(Nadácia Zastavme korupciu)

Jazyková korektorka:

PhDr. Viera Rusinková

Odborná konzultantka:

PhDr. Dáša Vargová, CSc.

Grafická úprava:

Nadácia Zastavme korupciu

Recenzentka:

PaedDr. Zlata Dudová

ISBN: 978-80-8118-263-1

Vydanie: prvé

Rok vydania: 2021

Vydal: Štátny pedagogický ústav, Pluhová 8, 831 03 Bratislava